

TERVEYTTÄ TUTKIMASSA

LUVUSTA 4 ETEENPÄIN

→VÄESTÖN TERVEYDEN KEHITYKSESTÄ TERVEYSEROIHIN SUOMESSA

KEISANEN ANNI

VÄESTÖN TERVEYDEN KEHITYKSEN HISTORIAA

- Metsästäjä–keräilijät: kuolivat nuorina noin 30 v., tartuntataudit, tapaturmat
- Antiikin aika Kreikassa ja Roomassa 700 eKr.–400 jKr

Galenos, Hippokrates, viemärit, vesiverkostot, humoraalioppi (nesteet: lämmin ja kostea veri, kylmä ja kostea lima, lämmin ja kuiva keltainen sappi sekä kylmä ja kuiva musta sappi), kuppaus, suonieniskut, kulkutaudit

- Keskiaika 400—1400 jKr.

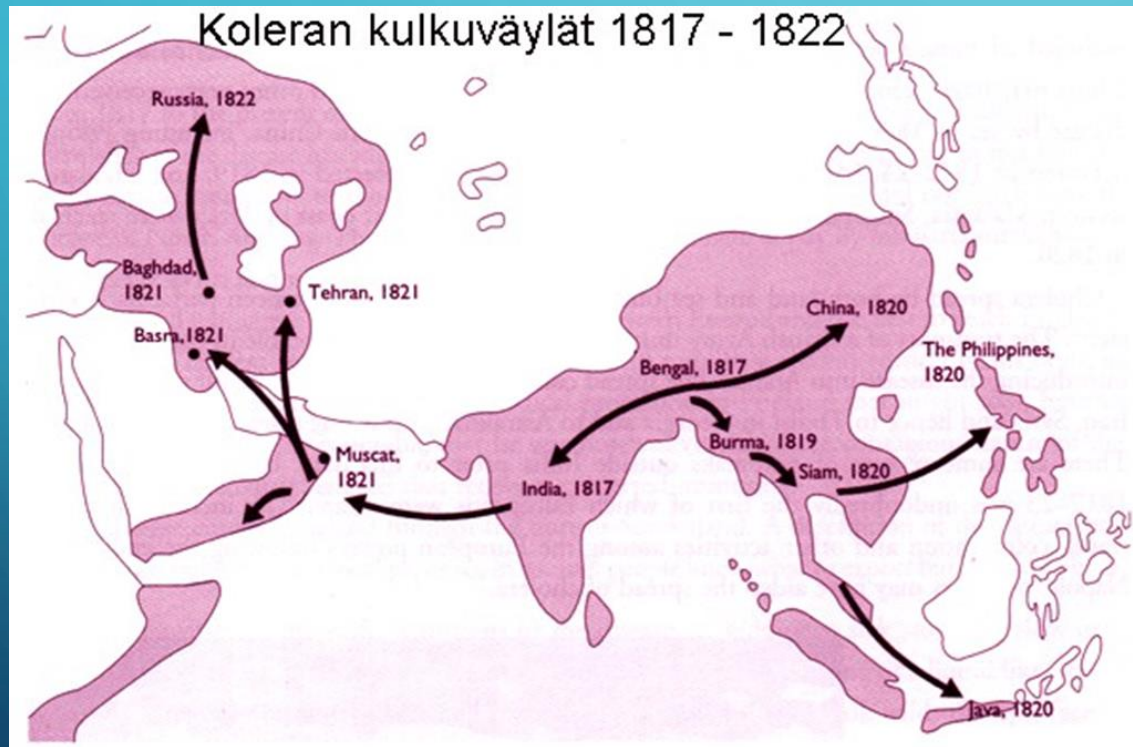
rutto ”musta surma” (tappoi jopa 30 % Euroopan väkiluvusta), nuha, kuppa, kulkutaudit, sairaudet Jumalan rangaistusta, hoitoina ruokajärjestystä, elämänohjeita, lepoa ja unta, ruumiinharjoituksia, kylpyjä sekä lääkkeitä (yrttejä), Ruumiiseen kohdistuvat toimenpiteet tekivät parturit, välskärit ja kirurgit.

- Teollistuminen (teollinen vallankumous 1700– ja 1800–luvulla)

tuberkuloosi, tehtaiden työpäivien pituus, meluisuus, ahtaus ja vaaralliset työolosuhteet, saasteet, vesi ja viemäriputkien rakentaminen ja kaupunkien rakennusmääräykset, isorokko, kolera, nälkävuodet Suomessa

→1900-luku: neuvolat, rokotukset, lainsäädäntö

KOLERA

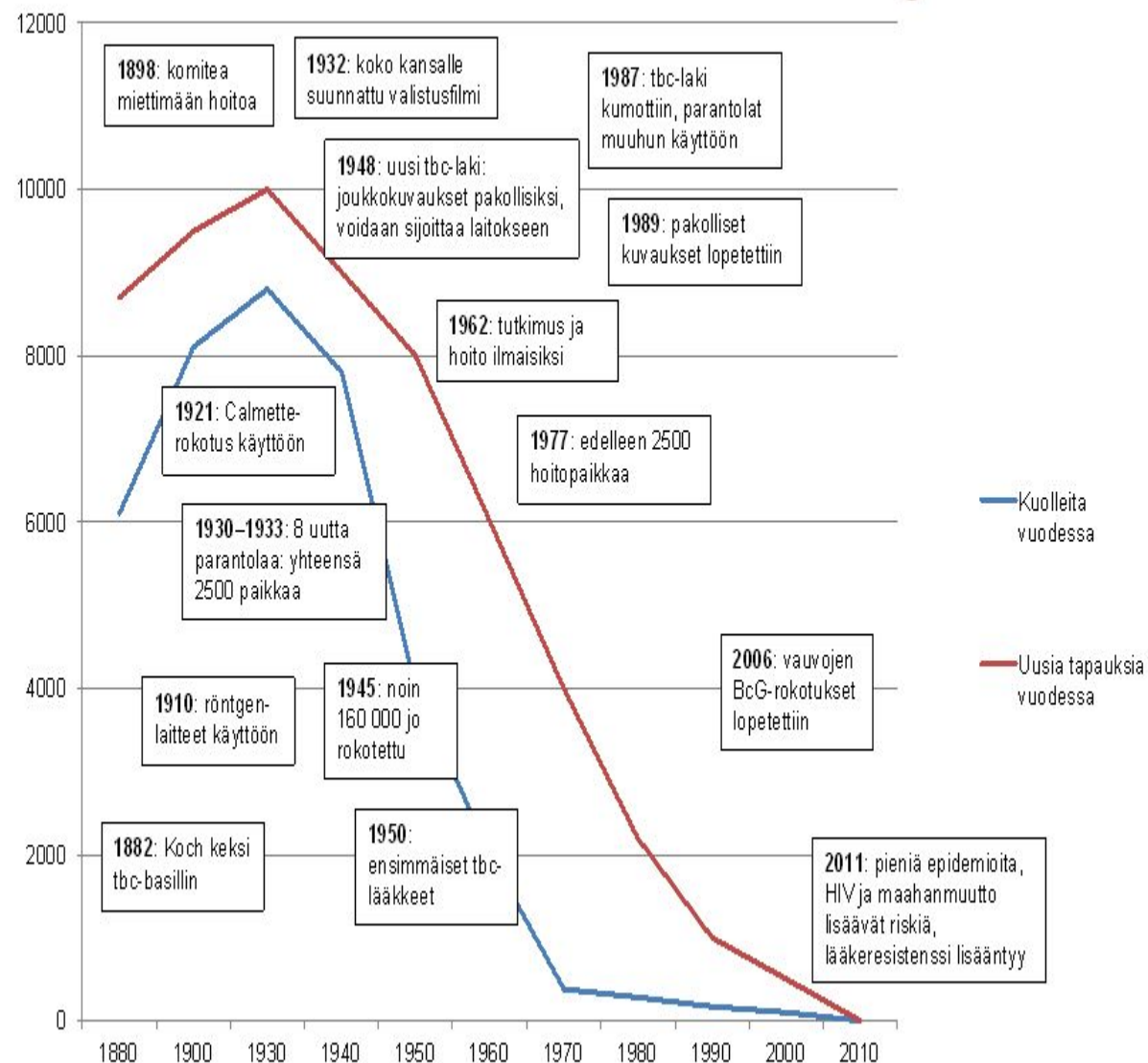

- Kolera on bakteerin aiheuttama tauti, joka aiheuttaa voimakkaan ripulin.
- Suomessa epidemia v. 1831.

TUBERKULOOSI

Tuberkuloosin nousu ja tuho

TARTUNTATAUTIEN HISTORIASTA

- Käy katsomassa video, kun valmistaudut yo-kirjoitukseen:
 - <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/07/10/terveys-ja-tutkimus>
- Abi-treenit -sivustolta löytyy hyvää materiaalia terveystietoon liittyen! Kannattaa hyödyntää kirjoitukseen valmistautumisessa. 😊

SUOMALAISTEN TERVEYDEN KEHITYS 1800- LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

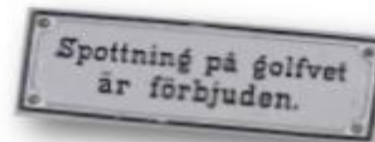
1800-luvun Suomessa

Terveydenhuollon haasteita

- Miljoonan asukkaan väestö asui hajanaisesti maaseudulla
- Kaupungistuminen alkoi
- Lääkäriavun saaminen vaikeaa
 - Päärilääkäreitä n. 30 kpl. & muutamia sotilaslääkäreitä
 - Sairaaloita vähän
 - Parturit, väliskärit, lukkarit ja kätilöt tekivät myös hoitotoimenpiteitä
- Huono hygienia
- Puutteellinen ravitsemus
- Tartuntataudit yleisiä, esim. tuberkuloosi (eli "keuhkotauti")
- Suuri lapsikuolleisuus
- Nälkävuodet (1869-1870)
- Työkyvyttömät kiertelivät kerjäläisinä tai asuivat köyhäintaloissa

Yhteiskunnan ratkaisuja

- Lääkäreiden kouluttaminen
- Valistus ja tuberkuloosin vastaiset kampanjat
- Kansakouluasetus (1866)
- Asetus terveydenhoidon järjestämisestä (1869)
- Asetus terveydenhoidosta (1879)

www.slideshare.net/maripetreliaus/suomalaisen-terveydenhuollon-kehitys-1800-luvulta-nykypivn

SUOMALAISTEN TERVEYDEN KEHITYS 1800- LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

1900-luvun Suomessa

Terveydenhuollon haasteita

- I Maailmansota (1914-1918)
- Itsenäistyminen (1917)
- Pula-aika (1930:lla)
- II Maailmansota (1939-1945)
 - Terveydenhuollon kehitys hidasta sotien seurauksena
- Suuret ikäluokat syntyivät

Yhteiskunnan ratkaisuja

- Lääkäreiden lukumäärä lisääntyi
- Keskussairaallaki & laki yleisestä terveydenhuollosta (1943) → sairaalaverkoston rakentaminen
- Laki terveystieteistä, kättilöistä, sekä äitiys- ja lasten neuvoloista (1944) → lapsikuolleisuuden pieneminen
- Maksuton kouluruokailu (1948)
- Kouluterveydenhuolto & kouluhammashoito kehittyivät
- Sairausvakuutuslaki (1964)
- Kansanterveyslaki (1972) → terveyskeskusten perustaminen
- Pohjois-Karjala projektin käynnistyminen (1972) → väestön terveyden parantuminen

SUOMALAISTEN TERVEYDEN KEHITYS 1800– LUVULTA NYKYPÄIVÄÄN

2000-luvun Suomessa

Terveydenhuollon haasteita

- Väestön ikärakenne muuttuu
 - Huoltosuhte suurenee
 - Terveydenhuoltopalveluiden tarve ja kustannukset kasvavat
 - Verotulot vähenevät
- Elintapasairaudet lisääntyvät

Yhteiskunnan ratkaisuja

- Hoitotakuu (2005)
- Terveydenhuoltolaki (2011)
 - Hoidon valinnanvapaus lisääntyi
- Terveydenhuollon priorisointi
- Terveyspoliittiset tavoitteet WHO:n Terveys 21.vuosisadalla ohjelmasta
- Terveys 2015-ohjelma

YHTEENVETO ROKOTUKSISTA

- Kansallinen rokotusohjelma
 - Jokaisella olemassa rokotuskortti
 - Varmista rokotetta hakiessa ettet ole allerginen rokotteen aineosille
 - Monet taudit on Suomessa saatu aisoihin hyvällä rokotusjärjestelmällä, silti muualla maailmalla taudit jylläävät edelleen
- ajoittain matkailun mukana myös Suomeen
- Etenkin bakteerit pystyvät muokkaamaan perintöainestaan, jolloin saattaa esiintyä alkuperäisestä taudista ärhäkempiä, vaarallisempia tarttuvia tauteja
 - Myös influenssa-virus muuttuu vuosittain → joka vuosi kehitetään uusi influenssa-rokote

MUISTA OPETELLA KÄSITTEITÄ!

- Terveyspolitiikka
- Sosiaaliturva
- Hyvinvointivaltio
- Sairausvakuutus
- Julkinen terveyspalvelu
- Erikoissairaanhoido
- Yksityinen sektori
- Kolmas sektori
- Sote-uudistus
- Kela
- Omavastuuosuus

TERVEYDEN TEKNOLOGISOITUMINEN

– Terveysteknologia = teknisiä ratkaisuja, joilla ylläpidetään tai parannetaan ihmisten terveyttä ja hyvinvointia

+ ehkäistään ja hoidetaan terveysongelmia, helpotetaan arkea ja lisätään turvallisuutta

– Kanta-palvelu = Kansallinen terveysarkisto

+ sähköinen reseptipalvelu, terveystiedot, potilastietoarkisto

– Biohakkerointi = oman kehon ja terveyden seuraamista erilaisin teknisin apuvälinein sekä sovelluksien avulla

(biohakkeroinnilla voidaan toisaalta tarkoittaa organismien muokkaamista esim. geenitekniikan avulla)

– Kuvantamismenetelmät: röntgenkuvaus, ultraäänikuvaus eli kaikukuvaus, tietokonekerroskuvaus eli tietokonetomografia, magneettikuvaus eli MRI, sydänsähkökäyrä eli EKG, tähystys eli endoskopia

– Biotekniikka = tekniikka, joka perustuu elintoimintojen ja solujen toimintojen hyödyntämiseen, esim. biologisen materiaalin muokkaaminen ja soveltaminen tuotteiksi

+ mikrosirut, geenimuunneltu ruoka, terveysvaikutteiset tuotteet, kantasolututkimus, genomitieto

- Robotiikka
- Teknologian haitat:

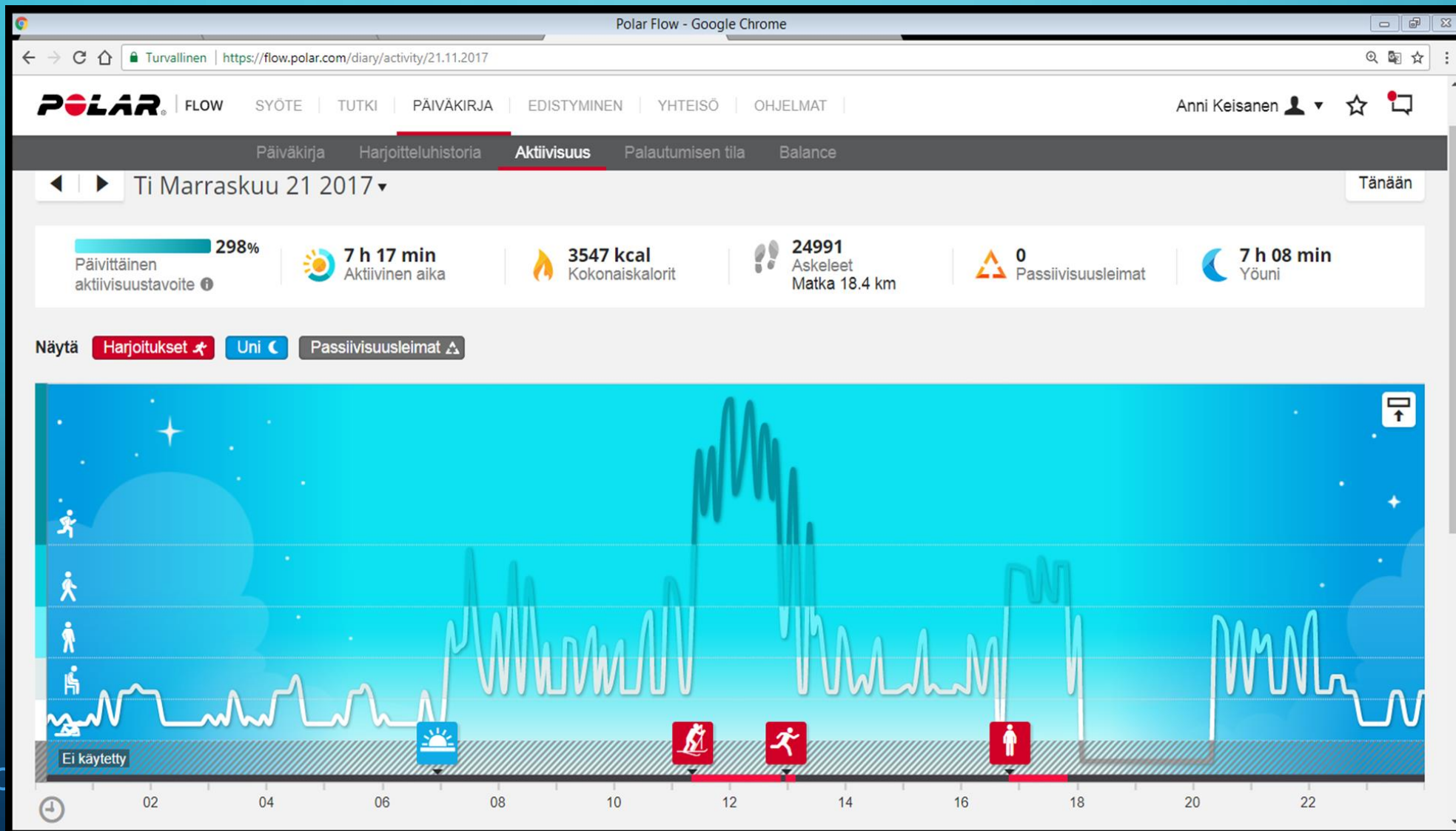
hinta, sosiaalisten suhteiden väheneminen, terveyserojen suureneminen eri väestöryhmien välillä, syrjäytyminen, kulujen kasvaminen terveydenhuollossa?, medikalisaatio

- Hyödyt:

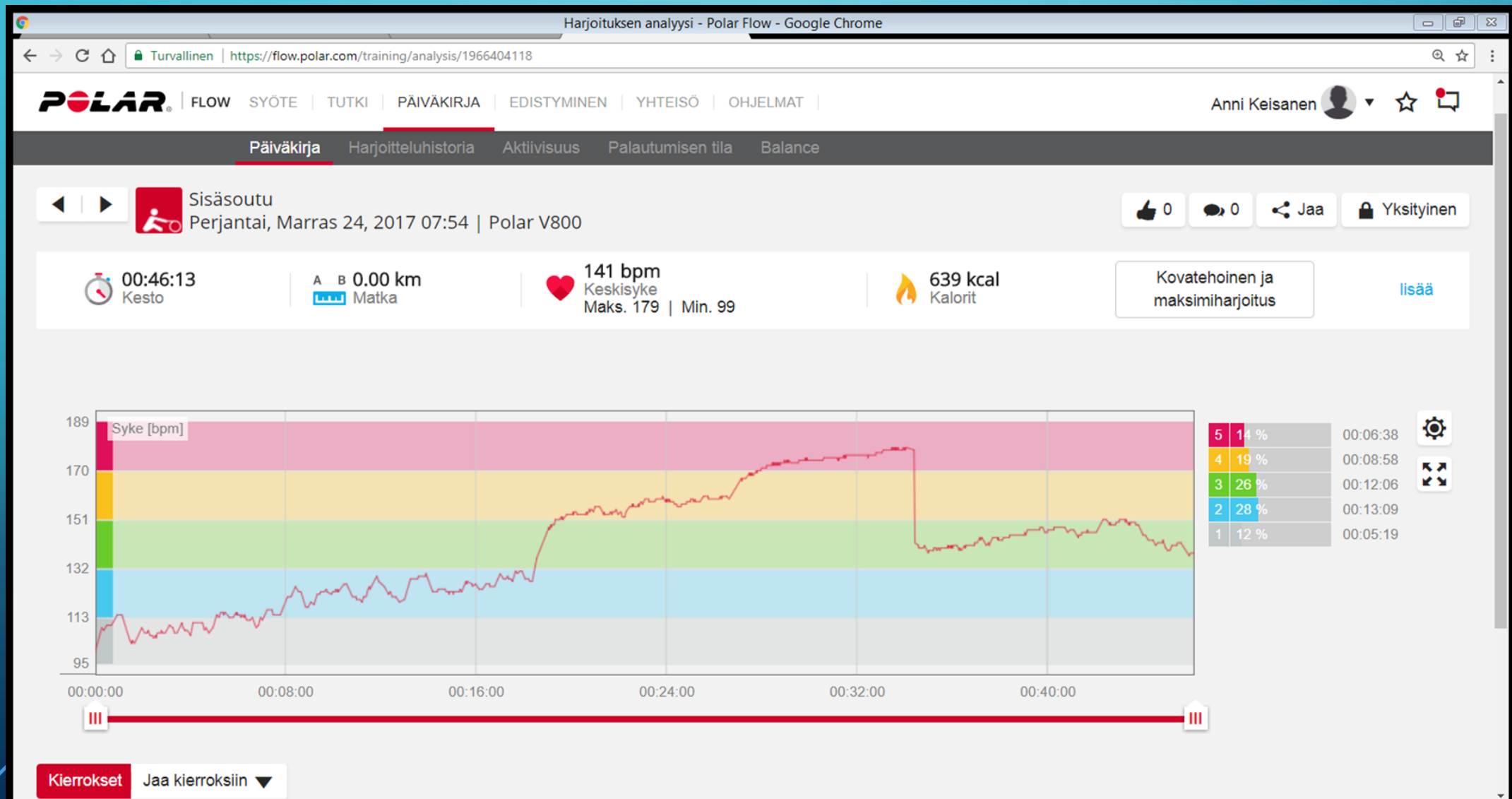
raskaiden töiden väheneminen, työperäisten terveyshaittojen väheneminen, sairauksien nopea tunnistaminen, helpottaa terveyttä edistävien valintojen tekemisessä, kannustaa huolehtimaan omasta terveydestä

ESIMERKKI TERVEYSTEKNOLOGIAAN

ESIMERKKI TERVEYSTEKNOLOGIAAN

ETIIKKA, ARVOT & TERVEYS

- Etiikka tarkoittaa hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän pohtimista
- Eettisten periaatteiden toteuttaminen on moraalista toimintaa
- Itseisarvot ovat arvokkaita ja haluttavia sinänsä, esim. ihmisarvo
- Välinearvo = sen avulla pyritään saavuttamaan jokin merkittävämpi tavoite
- Kulttuurirelativismi = eri kulttuureista nousevat arvot eivät ole yhteismitallisia, vaan niitä pitää tarkastella jokaisen kulttuurin omista lähtökohdista käsin
- Arvoristiriidat
- Oikeus, velvollisuus
- Normit
- Erilaiset eettiset käsitykset esim. velvollisuusetiikka, jota arvioidaan teon ja tehdyn valinnan näkökulmasta

Etiikka ja moraal

- Etiikka ei ole sama asia kuin *moraali*. Moraalilla tarkoitetaan ihmisten ajattelu- ja toimintatapoja. Ihmisten käsitykset siitä, miten viimekädessä tulisi toimia, edustavat heidän moraaliaan. Etiikka on moraalin filosofiaa. Se pyrkii kertomaan, minkälainen on oikea moraal eli minkälaiset tavat ovat hyviä ja oikeita.
- Se, mikä on *eettisesti oikein ja mikä väärin*, ei selviä lukemalla lakikirjoja. Vaikka laki kertoo, mikä on oikein ja mikä on väärin, laki ei kerro, mikä on eettisesti oikein ja mikä väärin. Se mikä on lain mukaan oikein, voikin eettisesti olla väärin. Ja se, mikä laki sanoo olevan väärin, voikin olla eettisesti oikein.

* **Etiikka = moraal**ia tutkiva tiede (teoria)

* **Moraali= käsitykset siitä, mikä on hyvää, mikä pahaa (käytäntö)**

* **Moraalin lähtökohta: hyvä voidaan erottaa pahasta**

lut.fi

LÄÄKÄRIN AMMATIN EETTISYYS

- Hippokrateen vala pohjana Suomessa käytössä olevalle lääkäriinvalalle

Lääkäriinvala

”Vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta pyrkiväni lääkärintoimessani palvelemaan lähimmäisiäni ihmisyyttä ja elämää kunnioittaen. Päämääränäni on terveyden ylläpitäminen ja edistäminen, sairauksien ehkäiseminen sekä sairaiden parantaminen ja heidän kärsimystensä lievittäminen.”

TERVEYDENHUOLLON EETTISET ARVOT

Oikeudenmukaisuus

Ihmisarvon kunnioitus

Tasapaino

Itsemääräämisoikeus eli
autonomia

- Mahdollisuus laatia kirjallinen
hoitotahto eli hoitotestamentti,
jota käytetään tilanteissa, joissa
potilas ei itse pysty osallistumaan
hoidosta päättämiseen

- Oikeus hyvään hoitoon
- Hyvä ammattitaito

POTILAAN OIKEUDEN TERVEYDENHUOLLOSSA

- Potilaslaki =
 - laki potilaan asemasta ja oikeuksista Suomessa
 - ensimmäinen koko Euroopassa ja astui voimaan v. 1993
- Terveydenhuoltolaki =
 - lisää valinnanvapautta hoitopaikan valinnan suhteen
 - Vapaus valita terveysasema, jolta saa kiireetöntä hoitoa
 - astui voimaan v. 2011

POTILAAN OIKEUDET TERVEYDENHUOLLOSSA

- Potilasvahinkolaki
 - Mahdollisuus hakea taloudellinen korvaus, jos esim. ruuminvamma, on aiheutunut tutkimuksesta, hoidosta tai niiden laiminlyönnistä
- Potilasasiamies
 - Tehtävänä tiedottaa potilaan oikeuksista, avustaa muistutuksen, kantelun ja korvaushakemuksen tekemisessä

PRIORISOINTI

- Asioiden laittamista tärkeysjärjestykseen
- Priorioinnin tasot:
 - Yksilötaso
 - Terveysthuollon ammattilaisten taso
 - Paikallistaso
 - Yhteiskunnan taso

TERVEYSEROT SUOMESSA

- Tutustu s. 143 ja 145 taulukoihin. Mitä huomaat?
- Tulotason vaikutus terveyteen
- Miten terveyseroja kavennetaan?
→ koulutus, valistus, terveystiedon opetus...

KUVAAJAN TEKEMINEN LIBREOFFICELLA YO-KIRJOITUKSIA AJATELLEN

- Aseta tulokset calc-taulukkoon (joko riviin tai pystyyn) -> Maalaa alue ->
- Valitse lisää kaavio (ympyrännäköinen kuvaaja) -> Pylväs (column) ->
- Valitse tietoaalue -> arvosarja sarakkeissa -> valitse halutut tulokset pylväisiin rivi (painike, jossa nuoli) -> maalaa sarakkeet ja valmis -> lopuksi valitse vielä x-akselille sopivat muuttujat valitsemalla tietoaalue ja arvosarjat riveillä -> maalaa rivi ja valmis

Laskeminen:

Esim. summa $= (21 + 55)$

